

Inspectieproject woningbouwcorporatie als opdrachtgever

Arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase: leg het vast in de ontwerpfase

Woningbouwcorporaties moeten als opdrachtgever al in de ontwerpfase van een bouwwerk rekening houden met de veiligheid en gezondheid van de werknemers die later op de bouwplaats het ontwerp realiseren. Dat is de kern van een Europese richtlijn uit 1994 die in het Arbobesluit is opgenomen¹. Daarmee is de zorg voor goede arbeidsomstandigheden niet alleen een zaak van de uitvoerende partij(en) (aannemer en anderen die het bouwwerk bouwen), maar is sprake van een ketenverantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid begint bij de woningbouwcorporatie als opdrachtgever. De keuzes van de woningbouwcorporatie voor de bouw- en werkmethode, toe te passen materialen en een goede planning hebben immers invloed op de veiligheid- en gezondheidsrisico's van werknemers tijdens de bouw. Preventieve en gezamenlijke inspanningen van alle partijen zullen leiden tot het gezonder en veiliger werken op de bouwplaats. Preventie en coördinatie zijn dan ook de sleutelbegrippen uit de regelgeving.

Aanleiding

Opdrachtgevers geven onvoldoende invulling aan hun Arboverplichtingen binnen het bouwproces, zo blijkt uit inspecties die de Arbeidsinspectie jaarlijks uitvoert in de bedrijfstak bouw. Gemaakte keuzes in de ontwerpfase hebben grote invloed op de arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase. Uit onderzoeken² blijkt dat de oorzaak van een ongeval in 40-50% van de gevallen (mede) is terug te voeren naar het managementproces; preventie, samenwerking en coördinatie gedurende het gehele bouwproces. Aannemers en bouwbedrijven geven aan dat zij van ontwerpende partijen (de opdrachtgever) weinig bruikbare Veiligheid- & Gezondheidsplannen (V&G-plan) ontvangen. Naast invulling van enkele administratieve gegevens behelst het V&G-plan of bestek zelden Arbopreventiemaatregelen die vanuit het ontwerp moeten worden voorgeschreven. In sommige gevallen is er in het geheel geen V&G-plan in de ontwerpfase gemaakt. De invulling en uitwerking van de Arboregelgeving komt in het gehele proces, van ontwerpfase tot realisatiefase, onvoldoende tot uiting.

Woningbouwcorporaties vormen een grote groep, steeds terugkerende, opdrachtgevers van nieuwbouw, renovatie- of onderhoudsprojecten. Van juni 2010 t/m januari 2011 inspecteerde de Arbeidsinspectie woningbouwcorporaties op hun rol als opdrachtgever in het bouwproces. Voorafgaand aan het inspectieproject is overleg geweest met Aedes, branchevereniging voor woningbouwcorporaties. In deze factsheet worden de belangrijkste resultaten van het inspectieproject vermeld.

Inspectieonderwerpen en doelgroep

Doel van dit project was om de woningbouwcorporaties, als opdrachtgever van bouwwerken, meer bewust te maken van, en aan te spreken op hun verantwoordelijkheden voor arbeidsomstandigheden op de bouwlocatie. Om een goed beeld te krijgen van de wijze waarop een woningbouwcorporatie zijn taak als opdrachtgever invult werden een of meerdere bouwlocaties geïnspecteerd en werd waar nodig handhavend opgetreden.

Opdrachtgevers hebben de verplichting rekening te houden met arbeidsomstandigheden tijdens de uitvoeringsfase (art. 2.26 Arbobesluit). De wetgever heeft de coördinatie en andere taken (V&G-plan en dossier) neergelegd bij de (door de opdrachtgever aan te stellen) coördinator ontwerpfase. De opdrachtgever moet er voor zorgen dat de coördinator ontwerpfase zijn taken naar behoren kan vervullen en naar behoren uitoefent. Die taak mag de opdrachtgever zelf uitvoeren maar meestal wordt dit bij de ontwerper (architect) neer gelegd.

De inspecties op de bouwlocaties omvatten nieuwbouw, renovatie, installatie- en onderhoudswerk. Op de bouwlocatie werd vooral gelet op veel voorkomende risico's zoals valgevaar, gevaarlijke stoffen en fysieke belasting. Ook werd nagegaan of de V&G-coördinatie en samenwerking op de bouwplaats tot uiting kwam. Bij tekortkomingen op de bouwplaats is gehandhaafd bij de betrokken werkgever(s) of werknemer(s).

De inspecteurs gingen vervolgens na of deze tekortkomingen te herleiden waren naar de ontwerpfase van het bouwwerk. Na de bouwplaatsinspecties bezochten inspecteurs de woningbouwcorporatie en werd gecontroleerd in hoeverre deze als opdrachtgever aan zijn Arboverplichtingen had voldaan. Er werd tijdens de

¹ Hoofdstuk 2, afdeling 5 'Bouwproces'

² Commissie van de EU, Europa voor veiligheid en gezondheid op het werk 1993 en Staatsblad 1997 nr. 60 pagina 262

inspecties gekeken naar: (1) de aanstelling van een functionerende V&G-coördinator in de ontwerpfase, (2) of de coördinatietaken in de ontwerp- en uitvoeringsfase naar behoren zijn uitgeoefend, (3) of de Arbeidsinspectie in kennis is gesteld van het bouwwerk, (4) of een V&G-plan is gemaakt, (5) of het V&G-plan de vereiste en relevante informatie bevat en (6) de Arboverplichtingen: of bij het ontwerp rekening is gehouden met de Arborisico's in de uitvoeringsfase.

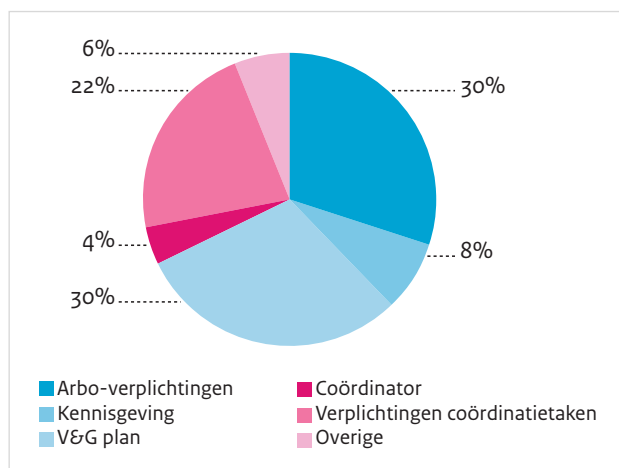
Inspectieresultaten

In totaal zijn 445 inspecties uitgevoerd. Hiervan waren 132 inspecties bij de opdrachtgever (woningbouwcorporaties) zelf en 313 inspecties bij bedrijven op (bouw-) locaties waarvan een woningbouwcorporatie opdrachtgever was. In 300 gevallen (67,5%) bleken de arbeidsomstandigheden niet in orde. Hier zijn één of meerdere overtredingen geconstateerd. Daarvoor zijn door inspecteurs 589 handhavinginstrumenten ingezet. In het merendeel van de gevallen kreeg het bedrijf een waarschuwing of eis om de tekortkomingen binnen een bepaalde termijn te verhelpen. In drie gevallen is een boeterapport opgemaakt.

Woningbouwcorporatie als opdrachtgever

In totaal zijn 132 woningbouwcorporaties geïnspecteerd. Bij 36 inspecties werd door de inspecteur de zaak in orde bevonden (27,3%). De overige 96 inspecties waren niet in orde (72,7%). Hier is handhavend opgetreden. In totaal zijn daarbij 193 overtredingen geconstateerd. Er zijn daarbij vooral waarschuwingen (88 maal) en eisen (75 maal) als handhavinginstrumenten ingezet. Een verdeling van de overtredingen naar onderwerp is terug te vinden in grafiek 1.

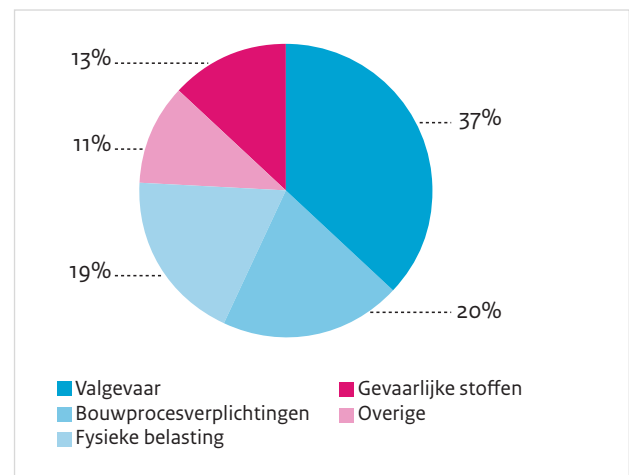
Grafiek 1 Verdeling van de overtredingen (N=193)

Bouwlocaties

In totaal zijn 313 (bouw-) locaties, waarvan een woningbouwcorporatie opdrachtgever is, geïnspecteerd. Bij 204 inspecties (65,2%) werd de zaak niet in orde bevonden en werd er handhavend opgetreden. In totaal zijn er 396 overtredingen aangetroffen. Een verdeling van de overtredingen naar onderwerp is opgenomen in grafiek 2. Bij de geconstateerde bouwplaatsovertredingen gaven inspecteurs aan dat in 42% van de gevallen de oorzaak te herleiden is naar het ontwerp. Dit betrof vooral overtredingen met betrekking tot fysieke belasting en valgevaar.

Grafiek 2 Verdeling van de overtredingen (N=396)

Conclusie

Woningbouwcorporaties vullen hun rol en verantwoordelijkheden als opdrachtgever onvoldoende in. De oorzaak is een gebrek aan kennis bij zowel opdrachtgevers als ontwerpers. Het gevolg is dat de belangrijkste verplichting, 'bij het ontwerp rekening houden met arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase', onvoldoende aandacht krijgt. Er wordt daardoor onvoldoende stilgestaan bij de Arborisico's tijdens de uitvoeringsfase op de bouwlocatie. Hierdoor ontstaan tijdens de bouwfase veel overtredingen. Dit betreft vooral valgevaar en fysieke belasting. De inspecteurs gaven ook aan dat in 42% van de geconstateerde bouwplaatsovertredingen de oorzaak te herleiden is naar het ontwerp. Deze bevindingen zijn in lijn met het eerder genoemde onderzoek van de Europese Unie.

Arbeidsomstandigheden op de bouwplaats; verplichtingen van de opdrachtgever

- Stel tijdens de ontwerpfase van de bouwwerkzaamheden een V&G-coördinator ontwerpfase aan.
- Stel eisen aan de Arbodeskundigheid van de V&G-coördinator ontwerpfase.
- Formuleer een heldere taakopdracht voor de V&G-coördinator ontwerpfase.
- Stel voorafgaand aan de werkzaamheden een veiligheids- en gezondheidsplan op dat is toegespitst op de feitelijke situatie. Met daarin:
 - Mogelijke Arborisico's van de (ver) bouwwerkzaamheden.
 - De bijbehorende maatregelen. Houd hierbij rekening met relevante Arbocatalogi.

Reactie van de sector

Het inspectieproject heeft in positieve zin voor veel impact gezorgd. Woningbouwcorporaties stellen zich coöperatief op en zijn bereid om de verbeterpunten van de Arbeidsinspectie op te pakken. De woningbouwcorporaties willen hun rol en verantwoordelijkheden als opdrachtgever voor de bouwprojecten beter in gaan vullen. Zij zullen een heldere brochure en een model V&G-plan ontwikkelen. Daarnaast worden goede praktijken vastgelegd in de Arbocatalogi en wordt hierover gecommuniceerd naar alle ketenpartners.

Door branchevereniging Aedes zijn al initiatieven genomen, zodat meer bekendheid wordt gegeven aan de opdrachtgeversverplichtingen bouwproces. Aedes informeert haar leden via artikelen in Aedesmagazine, via de website en organiseert speciale bijeenkomsten. Aedes zal ook meer bekendheid geven aan, en publiceren over, de mogelijkheden die de stichting 'Fonds Leren en Ontwikkelen Wooncorporaties (FLOW) biedt'.³ In juli zijn alle woningbouwcorporaties geïnformeerd over de uitkomsten van het inspectieproject. Alle Arbo-handboeken zijn in opdracht van Aedes geactualiseerd.

Eind 2010 is op initiatief van Stichting Arbouw de 'V&G werkgroep B&U' gevormd die werkt aan een betere invulling van de verplichtingen in de ontwikkel- en ontwerpfase van bouwwerken.⁴ Hierdoor zal een betere afweging in het ontwerp, de keuze van materialen, werkmethoden en condities ontstaan bij het gehele bouwproces. Alle belangrijke partijen uit de keten hebben zitting in de

werkgroep. Aedes participeert actief in de werkgroep en zoekt de samenwerking met ontwerpende en uitvoerende partijen om de doelmatigheid en praktische bruikbaarheid van het te ontwikkelen materiaal te bewaken.

Activiteiten van de Arbeidsinspectie

De Arbeidsinspectie is gestart met het maken van een (vernieuwde) brochure over het bouwproces, waarin prominent de rol van de opdrachtgever aan de orde komt, en een informatiefilmje over de functie en taken van de coördinator in het bouwproces. Naar verwachting zullen deze eind 2011 gereed zijn.

Naar aanleiding van bouwplaatsinspecties en ongevals-onderzoeken zal de Arbeidsinspectie, als daar aanleiding toe is, een nieuwe zaak starten bij de opdrachtgever en hen bij tekortkomingen aanspreken op haar Arbowettelijke verplichtingen. Daarnaast worden gerichte inspecties uitgevoerd bij professionele opdrachtgevers, zoals de woningbouwcorporaties die in dit project niet aan hun verplichtingen voldeden. In 2012 volgen gerichte inspecties bij opdrachtgevers in de B&U sector.

³ FLOW biedt Arbowerkboeken, toelichtingen, model V&G plan en checklisten.

⁴ De implementatie van het projectplan zal vanaf september 2011 van start gaan.

Deze factsheet is een uitgave van:

De Arbeidsinspectie

De Arbeidsinspectie maakt deel uit van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectnummer A956

Landelijk Projectleider

Jan Vermeiren / Carin Benders

Landelijk Projectsecretaris

Egbert Sikkens

s07-150716 | Oktober 2011